

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1976/77:22

med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller Invandring m. m. jämte motioner

I betänkandet behandlas i propositionen 1976/77:100 bilaga 15 (arbetsmarknadsdepartementet) efter föredragning av statsrådet Ahlmark gjorda framställningar om anslag under avsnitt D. Invandring m. m. I anslutning till propositionen tar utskottet upp sex motioner.

I samband med ärendets behandling har utskottet avgivit yttrande till konstitutionsutskottet angående stöd till tidningar på annat språk än svenska (AU 1976/77:1 y).

Propositionen

Regeringen har föreslagit att riksdagen för budgetåret 1977/78 skall

1. till Statens invandrarverk anvisa ett förslagsanslag av 31 001 000 kr.,
2. till Åtgärder för flyktingar anvisa ett förslagsanslag av 67 000 000 kr.,
3. till Åtgärder för invandrare anvisa ett reservationsanslag av 8 525 000 kr.,
4. till Översättningsservice anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kr.

Motionerna

1976/77:229 av herr Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om förslag innebärande

1. att ett kollektivt avgiftssystem genomförs för företagens utgifter för svenskundervisning,
2. att invandrarna vid anställning tillförsäkras rätten att från första dagen bli informerade om sina rättigheter,
3. att företag, som anställer invandrare som enligt lagen äger rätt till undervisning, senast inom 30 dagar skall ha påbörjat densamma,
4. att begränsningen till 160 timmars undervisning för invandrare med vissa förkunskaper avskaffas,
5. att svenskundervisningen skall bedrivas på ordinarie arbetstid.

1976/77:405 av herr Fagerlund m. fl. (s)

I motionen yrkas

1. att riksdagen anvisar 600 000 kr. utöver regeringens förslag till statens invandrarverk för budgetåret 1977/78 för förstärkning av personalen vid tillståndsbyrån och registerenheten,

2. att riksdagen anvisar 1 milj. kr. utöver regeringens förslag till åtgärder för invandrare för budgetåret 1977/78 för facklig information om lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning.

1976/77:909 av herr Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till

1. en höjning av kvoten för flyktingar från Latinamerika till i första hand 2 000 per år,

2. ökade resurser till SIV för att minska väntetiden för dem som begär asyl vid ankomsten till Sverige,

3. en översyn av flyktingarnas rättssäkerhet och frågan om att överföra arbetsuppgifter från AMS till SIV.

1976/77:985 av herr Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om att en utredning tillsätts, i vars direktiv bör ingå att kartlägga förekomsten av diskriminering av invandrare vad gäller typer av arbete, löneförhållanden, anställningsvillkor, arbetsmiljö och övriga arbetsrättsliga problem. Särskild tyngdpunkt bör läggas på invandrare som är anställda i tunga och slitsamma yrken.

1976/77:989 av herr Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar att under XII huvudtiteln, arbetsmarknadsdepartementet, D 3 *Åtgärder för invandrare* uppta ett särskilt anslag till Stockholms finska zigenarförening och Zigenarflyktingarnas förening i Sverige om vardera 125 000 kr. och att anslaget under D 3 fastställs till 8 775 000 kr.,

2. att riksdagen uttalar att åtgärder bör vidtas för ett statligt ekonomiskt stöd till kommunerna för att stimulera till bättre bostadslösningar för socialt handikappade,

3. att riksdagen uttalar att i kommittéer, utredningar och arbetsgrupper där den zigeniska folkgruppens förhållanden diskuteras bör denna vara representerad.

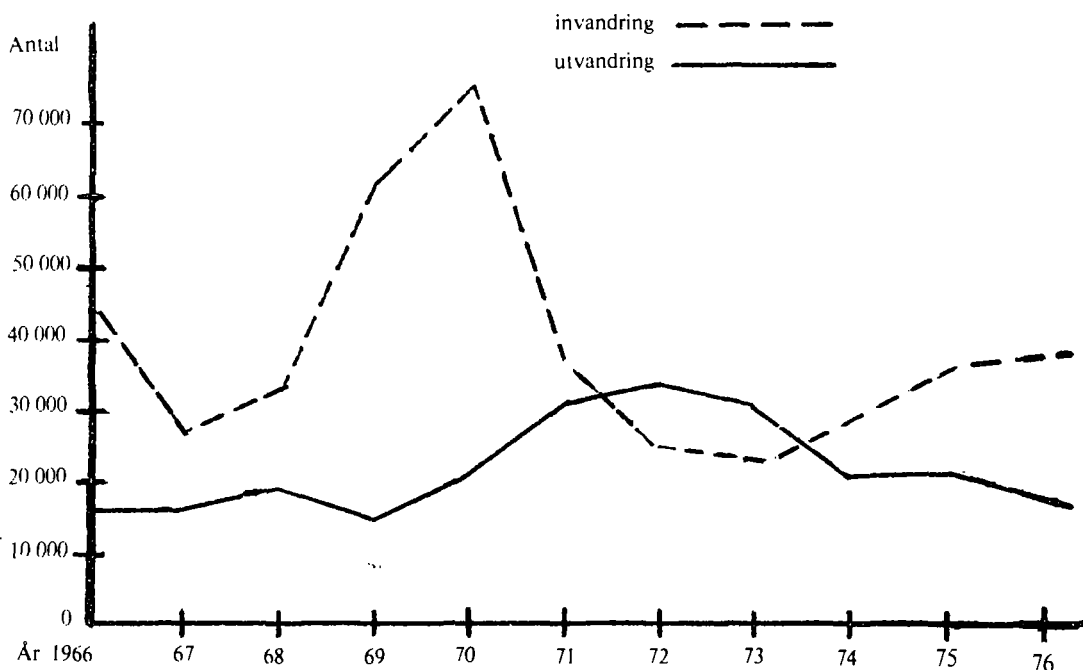
1976/77:1270 av herr Hallgren m. fl. (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att anslaget under bil. 15, arbetsmarknadsdepartementet, *Åtgärder för invandrare* höjs med 562 000 kr. till 9 087 000 kr. i syfte att trygga Invandrartidningens fortsatta utgivning med oförändrad omfattning och kvalitet.

Invandringens omfattning

Bruttoinvandringen till Sverige uppgick under år 1976 till 39 700. Utvandringen under året var 18 700 personer. Nettoinvandringen utgjorde alltså 21 000 personer, vilket innebär en ökning i förhållande till året före med 3 400. Nordiska medborgare svarade under år 1976 för ungefär hälften av invandringsöverskottet. Av detta var 9 400 finländska medborgare mot 4 400 under året före.

I följande figur redovisas omfattningen av in- och utvandringen av utländska medborgare under perioden 1966–1976.

Ütskottet

Statens invandrarverk

Invandrarverket är organiserat i fem byråer: tillståndsbyrån, medborgarskapsbyrån, samordningsbyrån, informationsbyrån och administrativa byrån. Dessutom finns en registerenhet. Till verket är knutet utlänningsnämndens kansli. Antalet tjänster vid verket uppgår under innevarande budgetår till ca 255.

Antalet inkomna tillståndsärenden till verket har de senaste åren ökat snabbare än antalet avgjorda ärenden. Detta har medfört att ärendebalansen stigit vilket i sin tur medfört längre handläggningstider. Ungefär 5 000 ärenden har av invandrarverket bedömts som en lämplig balans.

Utvecklingen av antalet icke avgjorda ärenden under de senaste åren redovisas i följande uppställning.

År (jan.)	Antal balanserade ärenden	Därav "kvalificerade" ärenden
1974	8 500	1 300
1975	4 500	1 300
1976	9 700	1 450
1977	21 000	1 800

Av sammanställningen framgår att antalet icke avgjorda ärenden ökade dramatiskt under år 1976. I syfte att nedbringa balanserna har verket vidtagit speciella åtgärder. Bl. a. har en extrastyrka för kvällsarbete organiserats vid registerenheten samt en telefonsluss med kvalificerad personal inrättats.

För att ge verket möjlighet att förbättra läget beviljade regeringen i höstas medel för tillfällig förstärkning på sammanlagt åtta tjänster vid tillståndsbyrån och registerenheten. I propositionen föreslås att förstärkningen skall kvarstå även under nästkommande budgetår. Dessutom tillkommer en tillfällig tjänst vid tillståndsbyrån.

I mitten av mars hade ärendebalansen reducerats till ca 12 500. Andelen kvalificerade ärenden som klarats av har dock varit förhållandevis liten. Ytterligare förbättringar förutses senare under våren.

I propositionen upplyses att verket skall börja en omfattande utbildning av den stora del av personalen som nyrekryterats till följd av personalomsättning i samband med omlokaliseringen till Norrköping. Dessutom planeras en omorganisation av tillstånds- och medborgarskapsbyråernas sekretariat. En intern rationaliseringsundersökning kommer att slutföras under år 1977. Vidare hänvisas till att utlänningslagkommittén under våren 1977 kommer att presentera förslag i syfte att förkorta handläggningstiden i utlänningsärenden. Först sedan man sett resultatet av dessa åtgärder finns enligt departementschefen förutsättningar för en säker bedömning av det långsiktiga personalbehovet på berörda enheter.

Anslaget till invandrarverket föreslås öka med 2 186 000 kr. till 31 001 000 kr. för budgetåret 1977/78.

Frågan om personalbehovet vid invandrarverket har tagits upp i två motioner.

I motionen 405 av herr Fagerlund m. fl. (s) sägs att den situation verket befinner sig i är oacceptabel. De extraordinära insatser som görs kan enligt motionen inte fortgå utan allvarligt men för de övriga uppgifter beträffande invandrar- och minoritetspolitiken som verket har ålagts av riksdagen. Nuvarande förhållanden innebär också en oacceptabel press på och förslitning av personalen med bl. a. övertidsarbete i stor omfattning. Härtill kommer att personalen under rådande omständigheter inte har möjlighet att delta i internutbildning och frågor om medbestämmande i arbetslivet. Man måste räkna med att effekterna av de i propositionen nämnda åtgärderna för att komma till rätta med ärendebalansen på sin höjd blir så stora att nytill-

kommande ärenden kan behandlas i någorlunda rimlig takt. Motionärerna föreslår mot denna bakgrund att verket tillförs medel motsvarande ytterligare fyra tjänster på tillståndsbyrån och fyra tjänster på registerenheten. Kostnaderna har beräknats till 600 000 kr.

Ökade resurser vid invandrarverket begärs även i motionen 909 av herr Werner m. fl. (vpk) med hänvisning till de långa handläggningstiderna vid verket. Antalet tjänster preciseras inte och inte heller föreslås någon höjning av anslaget.

Utskottet är medvetet om de problem som invandrarverket har med långa handläggningstider till följd av den stora ärendebalansen. Som tidigare nämnts har särskilda åtgärder vidtagits för att nedbringa balansen. Dessa åtgärder har också givit goda resultat, och i propositionen föreslås att verket skall få särskilda resurser för att kunna fortsätta med ansträngningarna att minska på antalet aktuella ärenden.

Utskottet anser i likhet med regeringen att resultaten av den interna utbildningen, den pågående rationaliseringsundersökningen, den planerade omorganisationen samt utlänningslagkommitténs arbete bör avvaktas innan man tar ställning till personalbehovet på längre sikt. Utskottet är därför inte berett att föreslå att man nu skall permanent bygga ut de administrativa funktionerna hos verket. Med hänvisning härtill och till vad ovan anförts om resultatet av de nuvarande ansträngningarna att nedbringa ärendebalansen avstyrker utskottet de aktuella yrkandena i motionerna 405 och 909.

Utskottet godtar anslagsberäkningen i propositionen under denna punkt.

Åtgärder för flyktingar

Från anslaget bestrids utgifterna för det i programbudgeten för AMS upptagna programmet Åtgärder för flyktingar. Programmet består av delprogrammen Överföring av flyktingar och Omhändertagande av flyktingar.

Anslagets fördelning på olika poster framgår av följande sammanställning.

	Utgift 1975/76	Anslag 1976/77	Beräknad ändring 1977/78	
			AMS	Före- draganden
1. Överföring av flyktingar	2 168 000	1 375 000	+ 175 000	+ 2 375 000
2. Omhändertagande av flyktingar	39 040 000	28 450 000	+8 000 000	+32 000 000
3. Förvaltningskostnader	1 252 000	2 500 000	+ 500 000	+ 300 000
	42 460 000	32 325 000	+8 675 000	+34 675 000

Kostnaderna för överföring och omhändertagande av flyktingar har under senare år kraftigt överstigit anvisade medel. Innevarande budgetår beräknas enligt budgetpropositionen uppkomma ett överskridande om minst 57 milj. kr., främst på grund av kostnaderna för att ta hand om de ca 6 000 assyrier som kommit till Sverige från Turkiet. I propositionen anses att anslaget bör anpassas bättre till den faktiska belastningen, och därför föreslås att det höjs från 32,3 till 67,0 milj. kr. Därvid har räknats in medel för att överföra ytterligare ca 1 250 flyktingar under nästa budgetår.

I motionen 909 av herr Werner m. fl. (vpk) krävs en utökning av flyktingkvoten från Latinamerika till i första hand 2 000 per år och åtgärder för att förbättra flyktingarnas rättsliga situation. Vidare begärs att vissa arbetsuppgifter skall flyttas från AMS till invandrarverket. Motionärerna framhåller att hittills vidtagna åtgärder för överföring av politiska flyktingar till Sverige har varit ringa i förhållande till den allvarliga situation som råder främst i Latinamerika samt med beaktande av de möjligheter Sverige har att ta emot flyktingar.

Det ankommer på regeringen att bedöma i vilken omfattning flyktingar kollektivt skall tas emot här i landet. Som ovan nämnts räknas i propositionen med en flyktingkvot på ca 1 250 personer för nästkommande budgetår. Detta tal styr inte i sig mottagandet av flyktingar utan är närmast en riktpunkt för budgetarbetet och myndigheternas planering. Skulle akuta behov uppstå att ta emot fler flyktingar än kvoten utvisar, är regeringen oförhindrad att höja denna. Så skedde också senast i november förra året då regeringen beslöt att mot bakgrund av situationen i Latinamerika utöver då gällande kvot ta emot 500 flyktingar och anhöriga till här i landet redan befintliga flyktingar. Med hänvisning till det anförda finns det inte skäl för riksdagen att i anslutning till motionen göra något särskilt uttalande om flyktingkvoten.

När det gäller övriga delar av den aktuella motionen vill utskottet erinra om att omfattande ändringar gjordes i utlänningslagen på hösten 1975. Ändringarna innebar bl. a. att man lagfäste tidigare praxis att krigsvägrare samt andra utlänningar som på grund av de politiska förhållandena i hemlandet lämnat det skall beredas fristad i Sverige, även om de inte är politiska flyktingar enligt gängse definition. Vistelse i Sverige får vägras endast om särskilda skäl häremot föreligger. Det kan tilläggas att flyktingarnas rättsliga ställning inbegrips i utlänningslagkommitténs arbete. En arbetsgrupp utreder dessutom frågor om flyktinguttagning och flyktingarnas omhändertagande i Sverige. Även andra frågor som har anknytning till flyktingpolitiken skall i det sammanhanget tas upp. En sådan fråga är samordningen berörda myndigheter emellan. Avsikten är att nämnda utredningsarbete, som står under ledning av arbetsmarknadsdepartementet, skall genomföras snabbt. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 909 i aktuella delar.

Utskottet godtar regeringens förslag till medelsanvisning under förevärande anslagspunkt.

Åtgärder för invandrare

I propositionen föreslås att riksdagen till Åtgärder för invandrare för budgetåret 1977/78 anvisar ett reservationsanslag av 8 525 000 kr.

Från anslaget utgår bidrag för att täcka underskott hos den stiftelse som ger ut Invandartidningen. Vidare bekostas från anslaget sådana åtgärder i övrigt till förmån för invandrare och språkliga minoriteter, för vilka medel inte står till förfogande i annan ordning.

Anslagsberäkningen för de under anslaget ingående posterna redovisas i följande sammanställning.

	1976/77	Beräknad ändring 1977/78	
		Invandrar- verket ¹	Före- draganden
1. Bidrag till stiftelsen Invandartidningen	2 125 000	+1 120 500	+200 000
2. Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisa- tioners verksamhet	1 800 000	+1 100 000	+400 000
3. Bidrag till avgränsade projekt m. m.	2 600 000	+1 100 000	+100 000
4. Informationsverksamhet	1 050 000	+1 100 000	+250 000
5. Bidrag till informations- verksamhet avseende svensk- undervisning för invandrare	—	+1 000 000	—
	7 575 000	+5 420 500	+950 000

¹ Anslagsposten 1 beräknad av stiftelsen Invandartidningen.

Invandartidningen kommer f. n. ut på fem språk utöver svenska med ca 45 nummer per edition och år. Prenumerationsavgiften är sedan budgetåret 1972/73 15 kr. Tidningens totala upplaga uppgår till ca 40 000 exemplar, varav ca 15 000 i den svenska editionen.

Som komplement till tidningen ger stiftelsen ut en månadsbulletin på högst sju språk som inte täcks av den övriga tidningsverksamheten. Bulletinens upplaga uppgår f. n. till ca 10 000 exemplar och sänds ut kostnadsfritt till den som har anmält sitt intresse.

För att täcka underskott på tidningsverksamheten utgår statsbidrag. Bidraget från staten uppgår till 2 125 000 kr. under innevarande budgetår. I likhet med tidigare år begär stiftelsen att bidraget skall höjas för att möjliggöra en utvidgning av de finska och grekiska editionerna samt ytterligare en språktion. För särskilda informationsinsatser vid oförutsedd flyktinginvandring till Sverige begär stiftelsen dessutom 100 000 kr.

I propositionen föreslås en uppräknig av bidraget till stiftelsen med 200 000 kr. till sammanlagt 2 325 000 kr.

I motionen 1270 av herr Hallgren m. fl. (vpk) framhålls att det i propositionen upptagna anslaget för Invandrartidningen är så lågt satt att det inte kommer att medge utgivning i nuvarande omfattning. Möjligheten för invandrarna att få information kommer därmed att begränsas. Motionärerna motsätter sig en sådan utveckling och föreslår att stiftelsen för säkerställande av en oförändrad utgivning beviljas 562 000 kr. utöver propositionens förslag.

Utskottet delar uppfattningen att Invandrartidningen även i fortsättningen bör komma ut i nuvarande omfattning. Med hänsyn till vad som framkommit under utskottsbehandlingen är det med denna målsättning berättigat med en viss uppjustering av det föreslagna anslaget. Utskottet förordar att stiftelsen Invandrartidningen får 300 000 kr. utöver propositionens förslag.

Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet utgår till föreningar som är att anse som riksorganisationer och vilkas huvudsakliga verksamhet är förlagd till Sverige. Som ytterligare villkor gäller att organisationen skall vara demokratiskt uppbyggd och själv svara för en del av kostnaderna för verksamheten.

Anslagsposten föreslås för budgetåret 1977/78 bli upptagen med 2,2 milj. kr., vilket innebär en ökning med 0,4 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. Enligt propositionen skapas därmed visst utrymme för bidrag även till mindre riksorganisationer samt till s. k. tvärnationella riksorganisationer. I detta sammanhang tar utskottet upp motionen 989 av herr Werner m. fl. (vpk) som behandlar olika frågor som rör zigenare. Motionärerna vill att anslaget Åtgärder för invandrare skall räknas upp med 250 000 kr. för att möjliggöra bidrag till Stockholms finska zigenarförening med 125 000 kr. och Zigenarflyktingarnas förening i Sverige med lika stort belopp. Dessutom vill motionärerna att riksdagen skall uttala sig för att den zigeniska folkgruppen skall vara representerad då dess förhållanden berörs i utrednings-sammanhang. Slutligen finns i motionen ett yrkande om "statligt ekonomiskt stöd till kommuner för att stimulera till bostadslösningar för socialt handikappade".

Zigenarnas situation har de senaste åren tilldragit sig stor uppmärksamhet, inte minst på grund av den invandring av zigenare som förekommit. I budgetpropositionen förra året behandlades utförligt rapporten Zigenare i Sverige (Ds A 1975:8). En rad åtgärder föreslogs, bl. a. inrättande av en särskild samrådsgrupp för zigenarfrågor. I propositionen framhölls att det är viktigt att ansvariga myndigheter samverkar i frågor som rör zigenare. Initiativet till en sådan samverkan borde tas av invandrarverket. Med hänsyn till de ytterligare arbetsuppgifter som därigenom lades på verket föreslogs en förstärkning av samordningsbyrån vid verket. Utskottet tillstyrkte förslaget (InU 1975/76:36), som godtogs av riksdagen.

När det gäller motionsyrkandet om anslag till två av zigenarnas organisationer vill utskottet framhålla att det bör ankomma på invandrarverket att göra erforderliga prioriteringar vid fördelning av tillgängliga medel. Med

hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Utskottet utgår vidare från att samråd etableras med den zigeniska folkgruppen då denna grupp berörs av utredningar m. m. Något uttalande av riksdagen såsom motionärerna begär i denna fråga är därför inte påkallat. Även detta yrkande avstyrks således.

När det slutligen gäller bostadssituationen för socialt handikappade vill utskottet erinra om att denna fråga behandlats av boende- och bostadsfinansieringsutredningarna i ett gemensamt betänkande (SOU 1975:51). Förslagen är under övervägande inom bostadsdepartementet. Bl. a. prövas möjligheterna att skärpa de lagar som i dag reglerar förmedlingen av bostäder. I detta sammanhang prövas också ett utredningsförslag om att ge kommunerna anvisningsrätt till lediga hyreslägenheter. Vidare kan nämnas att flera av de problem som hör samman med svårigheterna för vissa grupper att få bostad också behandlas inom den bostadssociala delegationen. Det bör f. ö. framhållas att det är tveksamt om de problem som otvivelaktigt föreligger för de socialt handikappade när det gäller bostäder i första hand är av ekonomisk natur. En viktig uppgift i detta sammanhang är att förändra människors attityder.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 989 i dess helhet.

Bidrag till avgränsade projekt kan utgå till bl. a. invandrar- och minoritetsorganisationer, trossamfund, svenska ideella organisationer och institutioner, fackliga organisationer, kommuner och landsting.

Genom projektmedlen finansieras även bidrag till invandrarnas tidningar och tidskrifter på annat språk än svenska. För innevarande budgetår utgår för detta ändamål 0,6 milj. kr.

I propositionen föreslås en höjning av anslagsposten med 0,1 milj. kr. till 2,7 milj. kr.

I en nyligen framlagd proposition, 1976/77:99, om stöd till vissa tidningar och tidskrifter, m. m. läggs bl. a. fram ett helt nytt förslag om stöd till invandrarnas tidningar och tidskrifter. Propositionen behandlas i konstitutionsutskottet. Enligt propositionen skall ett fast bidrag införas till allmänna nyhetstidningar på andra språk än svenska som riktar sig till invandrare i Sverige och som utkommer med minst 24 nummer per år. Bidragsbeloppet bör enligt propositionen endast variera med stigande periodicitet. För medlemstidningar, som inte uppfyller kraven på allmänna nyhetstidningar, föreslås bidraget bli konstruerat som ett fast bidrag samt ett visst belopp för varje exemplar som distribueras som utgivarkorsband till medlemmarna. Denna stödform föreslås endast avse tidningar utgivna av invandrarnas riksorganisationer. För övriga tidningar och tidskrifter föreslås behovsprövade bidrag införas. Stödet skall enligt förslaget utgå fr. o. m. år 1977. Det sammanlagda medelsbehovet beräknas till 2,5 milj. kr. för budgetåret 1976/77 och till 3,5 milj. kr. för budgetåret 1977/78. Bidragen till dessa tidskrifter kommer således inte att belasta projektbidragen i fortsättningen och som

en konsekvens föreslås därför i propositionen 1976/77:99 att anslaget Åtgärder för invandrare skall minskas med 600 000 kr. i förhållande till budgetpropositionen.

Utskottet redovisar i yttrandet AU 1976/77:1 y till konstitutionsutskottet sin inställning till förslaget i propositionen 99 och de i anslutning till denna väckta motionerna såvitt angår invandartidningar.

Informationsverksamheten har hittills inriktats främst på information till invandrarna om svenskt samhällsliv, bl. a. i form av omfattande informationsmaterial som tagits fram i samråd med vissa centrala myndigheter, s. k. invandrapaket. Propositionens förslag innebär en uppräkningsposten med 250 000 kr. till 1,3 milj. kr. Det förutsätts att information inom ramen för tilldelade medel även utgår till svenskarna om invandrarna.

Utskottet tillstyrker den av regeringen föreslagna uppräkningsposten av medlen till informationsverksamheten.

Utskottet återkommer i följande avsnitt till frågan om bidrag till informationsverksamhet om svenskundervisning för invandrare.

Lagregler om rätt för invandrare till undervisning i svenska finns sedan några år tillbaka. Vid 1972 års riksdag (prop. 100, InU 27) antogs lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare (SFS 1972:650). Lagen trädde i kraft den 1 juli 1973 och var till en början tillämplig på invandrare som börjat sin första anställning här i landet efter utgången av år 1972. Invandrare som anlänt till riket efter den tidpunkten fick rätt till ledighet från arbetet och lön för att delta i svenskundervisning i 240 timmar. Rätten till ledighet kan begränsas genom avtal, och undervisningen förläggs i så fall till fritid. Oavsett om undervisningen bedrivs under arbetstid eller ej, har invandrare rätt till lön under tid undervisning pågår.

Genom ändring av 1973 års riksdag (prop. 43, InU 15) gjordes lagen, med vissa avvikelser, tillämplig även på invandrare som före den 1 januari 1973 tagit anställning här i landet. De skall beroende på förkunskaper beredas ledighet med rätt till lön under 160 eller 240 timmar. Vidare har lagen genom ändring av 1974 års riksdag (prop. 31, InU 8) gjorts tillämplig på utländska sjömän på svenskt fartyg i utrikes fart. Efter den 1 juli 1976 gäller lagen även den som har blivit svensk medborgare, sedan han har påbörjat undervisning som avses i lagen (prop. 1975/76:177, InU 1975/76:41).

Enligt lagändringen år 1973 skulle svenskundervisningen på betald tid för invandrare, som börjat arbeta här före år 1973, vara genomförd före den 1 juli 1978. Arbetsgivare skulle därför erbjuda sådana invandrare ledighet för att möjliggöra att utbildningen var genomförd före denna tidpunkt. I samband med behandlingen av propositionen 1975/76:177 flyttades tidpunkten till den 1 juli 1979.

I motionen 229 av herr Werner m. fl. (vpk) föreslås översyn av svensk-

undervisningslagen i olika hänseenden. Samtliga yrkanden utom ett har behandlats av riksdagen tidigare och därvid avslagits.

I lagen föreskrivs att arbetsgivaren så snart det kan ske skall upplysa nyanställd arbetstagare om hans rättigheter enligt lagen. Vidare skall arbetsgivaren inom 60 dagar från anställningens början bereda arbetstagaren möjlighet till ledighet för att påbörja undervisningen. Motionärerna begär en skärpning av dessa regler, eftersom de anser att reglerna ger företag möjlighet att smita ifrån sitt ansvar genom att korttidsanställa invandrare. Nyanställd invandrare bör enligt motionen omedelbart vid anställningens början informeras om sina rättigheter och inom 30 dagar ha rätt till språkundervisning med full lön under arbetstid.

Utskottet anser i likhet med tidigare att det inte finns skäl att ändra de berörda reglerna. Det bör också erinras om att arbetsgivare ådrar sig skadeståndsskyldighet om han inte fullgör sina åligganden enligt lagen. Med hänvisning härtill och då det finns anledning räkna med att de fackliga organisationerna bevakar sina medlemmars intressen i förevarande sammanhang avstyrker utskottet motionen i denna del.

I vpk-motionen vill man också upphäva begränsningen av undervisningen till 160 timmar för invandrare som har vissa förkunskaper.

Utskottet vill erinra om att de invandrare som avses i motionen har vistats i landet längre eller kortare tid före utgången av år 1972. Med hänsyn till att dessa invandrare, som således bott i landet i minst fyra år, kunnat erhålla avgiftsfri undervisning i svenska, bl. a. genom studieförbundens kursverksamhet, måste det enligt utskottets mening vara rimligt att invandrarnas rätt till ledighet och lön är differentierad på det sätt som anges i lagen. Som utskottet tidigare uttalat är en begränsning av rätten till ledighet särskilt motiverad om arbetstagaren före lagens ikraftträdande i en tidigare anställning åtnjutit ledighet och lön för att delta i undervisning. På grund av det anförda avstyrker utskottet motionen i förevarande del.

Rätten till ledighet för svenskundervisning gäller enligt lagen under ordinarie arbetstid. Genom överenskommelse kan denna rätt begränsas och undervisningen helt eller delvis förläggas till fritid. Ett sådant arrangemang rubbar inte som tidigare sagts arbetstagarens rätt till lön under utbildningstiden. I vpk-motionen föreslås att möjligheten till förläggning av undervisningen till fritid skall utgå.

Det finns anledning anta att möjligheten till förläggning av undervisning till icke-arbetstid utnyttjas restriktivt. Med hänsyn härtill och till de fackliga organisationernas inflytande på frågan avstyrker utskottet även detta motionsyrkande.

Som tidigare redovisats svarar företagen för den anställdes lön under studietiden, medan allmänna medel bekostar själva undervisningen. Motionärerna anser att denna ordning medför att många företag slutat anställa invandrare som har behov av svenskundervisning. Därigenom försämras invandrarnas situation på arbetsmarknaden. För att komma till rätta med

detta förhållande föreslås ett system med kollektiva arbetsgivaravgifter för att finansiera företagens kostnader.

Motionsyrkanden av samma slag har tidigare avvisats av utskottet med hänvisning till att en omkastning av finansieringssystemet skulle skapa förvirring och vara till förfång för bl. a. pågående undervisning av redan anställda som skall vara slutförd före den 1 juli 1979. Utskottet har samma uppfattning i dag och avstyrker därför motionsyrkandet.

Med det anförda har utskottet avstyrkt motionen 229 om ändringar i svenskundervisningslagen.

Utskottet tar härfter upp frågan om *information om lagen om svenskundervisning*.

Som framgår av det föregående förlängdes under förra året arbetsgivares skyldighet enligt lagen gentemot invandrare, som börjat arbeta i riket före år 1973, till i princip den 1 juli 1979. Orsaken härtill var att gjorda undersökningar m. m. tydde på att det fanns risk för att åtskilliga invandrare eljest inte skulle få möjlighet att delta i undervisning.

I sammanhanget konstaterades också att en förutsättning för att svenskundervisningslagen skulle fungera för "äldre" invandrare var ett omfattande informationsarbete ute på arbetsplatserna. Som en följd av detta anvisades på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 under anslaget Åtgärder för invandrare 1 milj. kr. för särskilda informationsinsatser som skulle kanaliseras genom de fackliga organisationerna. Medlen har använts i direkt uppsökande verksamhet och i mindre omfattning till utbildning av kontaktmän (InU 1975/76:38).

I motionen 405 av herr Fagerlund m. fl. (s) anføres att det finns starka skäl att tillstyrka ett av invandrarverket framställt krav på ett belopp av samma storlek även under nästa budgetår. Som skäl härför framhåller motionärerna att informationsverksamheten visat sig mer omfattande och tidskrävande än man kunde förutse när de nuvarande medlen beviljades. Om nya medel inte beviljas kommer invandrare som är i behov av undervisning inte att kunna nås av information om sina rättigheter.

Anslaget om 1 milj. kr. förra året beviljades uttryckligen som en engångsåtgärd. Med hänsyn till vad som framkommit under utskottsbehandlingen är utskottet emellertid berett att förorda att ytterligare medel ställs till förfogande för att man skall nå fler av de "äldre" invandrare som ännu inte deltagit i undervisning i svenska. Utskottet föreslår därför att under anslaget Åtgärder för invandrare nu anvisas 500 000 kr. för det aktuella ändamålet. Om det därutöver finns tillräckliga skäl att anvisa ytterligare medel får prövas mot bakgrund av bl. a. den utvärdering av hittillsvarande insatser som aviserats från invandrarverket och LO.

Konsekvenserna av utskottets ställningstagande till de olika delposterna

i anslaget Åtgärder för invandrare för nästa budgetår framgår av följande uppställning.

	<i>Propositionen</i>	<i>Utskottet</i>
1. Bidrag till stiftelsen Invandrantidningen	2 325 000	2 625 000
2. Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet	2 200 000	2 200 000
3. Bidrag till avgränsade projekt m. m.	2 700 000	2 700 000 ¹
4. Informationsverksamhet	1 300 000	1 300 000
5. Bidrag till informations- verksamhet avseende svensk- undervisning för invandrare	—	500 000
Totalt	8 525 000	9 325 000

¹ I propositionen 1976/77:99 om stöd till vissa tidningar och tidskrifter, m. m. föreslås att anslaget Åtgärder för invandrare skall reduceras med 600 000 kr. till följd av att tidningar på annat språk än svenska föreslås få ekonomiskt stöd via ett särskilt anslag under åttonde huvudtiteln.

Slutligen tar utskottet upp motionen 985 av herr Werner m. fl. (vpk) om *invandrarnas situation på arbetsmarknaden*. I motionen begärs att en utredning tillsätts, i vars direktiv bör ingå att kartlägga förekomsten av diskriminering av invandrare vad gäller typer av arbete, löneförhållanden, anställningsvillkor, arbetsmiljö och övriga arbetsrättsliga problem. Särskild tyngdpunkt bör enligt motionen läggas på invandrare som är anställda i tunga och slitsamma yrken.

Utskottet behandlade förra året samma yrkande och uttalade då att det var naturligt att forskningsprojekt av den typ som berördes i motionen tas upp av expertgruppen för invandrarforskning. Utskottet har samma uppfattning i dag. Någon särskild åtgärd med anledning av motionen är enligt utskottets uppfattning inte erforderlig.

Översättningsservice

Från anslaget bestrids de kostnader för invandrarverkets språksektions verksamhet som inte täcks av intäkter. Det föreslagna anslagsbeloppet 300 000 kr. är oförändrat i förhållande till innevarande år i avvaktan på invandrarverkets långsiktiga plan för språkservicen.

Utskottet tillstyrker anslagsberäkningen under denna punkt.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med avslag på motionerna 1976/77:405, yrkandet 1, och 1976/77:909, yrkandet 2, till *Statens invandrarverk* för budgetåret 1977/78 anvisar ett förslagsanslag av 31 001 000 kr.,
2. beträffande *höjning av flyktingkvoten m. m.* att riksdagen avslår motionen 1976/77:909, yrkandena 1 och 3,
3. att riksdagen till *Åtgärder för flyktingar* för budgetåret 1977/78 anvisar ett förslagsanslag av 67 000 000 kr.,
4. beträffande *insatser för den zigeniska folkgruppen* att riksdagen avslår motionen 1976/77:989, yrkandena 2 och 3,
5. beträffande *översyn av lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare* att riksdagen avslår motionen 1976/77:229,
6. att riksdagen med anledning av propositionens förslag och motionerna 1976/77:1270 och 1976/77:405, yrkandet 2, samt med avslag på motionen 1976/77:989, yrkandet 1, till *Åtgärder för invandrare* för budgetåret 1977/78 anvisar ett reservationsanslag av 9 325 000 kr.,¹
7. beträffande *utredning om invandrarnas situation på arbetsmarknaden* att riksdagen avslår motionen 1976/77:985,
8. att riksdagen till *Översättningsservice* för budgetåret 1977/78 anvisar ett förslagsanslag av 300 000 kr.

¹ Anslaget behandlas även i KU:s betänkande 1976/77:42.

Stockholm den 29 mars 1977

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

ROLF WIRTÉN

Närvarande: herrar Wirtén (fp), Fagerlund (s), Stridsman (c), Johansson i Simrishamn (s), Fridolfsson (m), fru Ludvigsson (s), herrar Fransson (c), Nilsson i Kalmar (s), Jonsson i Alingsås (fp), Granstedt (c), fru Berglund (s), fru Leijon (s), herrar Rämgård (c), Svensson i Skara (m) och fru Flodström (s).

Reservationer

Herrar Fagerlund, Johansson i Simrishamn, fru Ludvigsson, herr Nilsson i Kalmar, fru Berglund, fru Leijon och fru Flodström (alla s) har avgivit följande två reservationer till betänkandet.

1. Personalförstärkning till statens invandrarverk (mom. 1)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar "Utskottet är" och slutar "denna punkt" bort ha följande lydelse:

Utskottet är medvetet om de problem som invandrarverket har med långa handläggningstider till följd av den stora ärendebalansen. Som tidigare nämnts har särskilda åtgärder vidtagits för att nedbringa balansen. Dessa åtgärder synes också ha givit vissa resultat. Emellertid bör observeras att detta skett med extraordinära insatser. Personalen arbetar i stor omfattning på övertid och har enbart förstärkts tillfälligt. Som framgår av motionen 405 har de ansträngda förhållandena inneburit att möjligheterna för personalen att t. ex. delta i internutbildning varit och är begränsade.

Enligt utskottets uppfattning pekar den hittillsvarande utvecklingen vid verket på att de personella resurserna mer permanent måste förstärkas. I likhet med motionen 405 föreslår utskottet att verket tillförs medel motsvarande ytterligare fyra tjänster på tillståndsbyrå och fyra tjänster på registerenheten. Kostnaderna kan beräknas till 600 000 kr.

Vad utskottet anfört med anledning av motionerna 405 och 909 i aktuella delar bör regeringen underrättas om.

I övrigt har utskottet ingen erinran mot anslagsberäkningen i propositionen under denna punkt.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:405, yrkandet 1, samt med anledning av propositionens förslag och motionen 1976/77:909, yrkandet 2, till *Statens invandrarverk* för budgetåret 1977/78 anvisar ett förslagsanslag av 31 601 000 kr.

2. Information om svenskundervisningslagen (mom. 6)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar "Anslaget om" och på s. 13 slutar "åttonde huvudtiteln" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser liksom tidigare att det är angeläget att syftet med den aktuella reformen inte förfelas på grund av bristande information. Under

utskottsbehandlingen har framkommit att informationsverksamheten, som påpekas i motionen av herr Fagerlund m. fl. (s), är mer omfattande och mer tidskrävande än man kunde förutse när de nuvarande medlen beviljades. Detta hänger samman med att behoven visat sig vara störst inom branscher som domineras av ett stort antal små företag eller inom företag med en ofta snabb omsättning av arbetskraft, utbrett deltidsarbete, oregelbunden arbetstid och osäkra anställningsförhållanden i allmänhet eller där invandrarna är relativt glest spridda över större geografiska områden.

I likhet med motionärerna anser utskottet också att den här frågan kan ses som ett led i arbetet för jämställdhet mellan kvinnor och män. Det gäller nämligen ofta kvinnor med låga inkomster, oregelbundna arbetstider och liten kontakt med det svenska samhället.

Enligt utskottets uppfattning är det mot denna bakgrund uppenbart att informationsinsatser i minst oförändrad omfattning måste sättas in även under nästa budgetår för att tillförsäkra de "gamla" invandrarna deras lagliga rätt till svenskundervisning. Utskottet föreslår därför att under anslaget Åtgärder för invandrare nu anvisas 1 milj. kr. för det aktuella ändamålet.

Konsekvenserna av utskottets ställningstagande till de olika delposterna i anslaget Åtgärder för invandrare för nästa budgetår framgår av följande uppställning.

	<i>Propositionen</i>	<i>Utskottet</i>
1. Bidrag till stiftelsen Invandrartidningen	2 325 000	2 625 000
2. Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet	2 200 000	2 200 000
3. Bidrag till avgränsade projekt m. m.	2 700 000	2 700 000 ¹
4. Informationsverksamhet	1 300 000	1 300 000
5. Bidrag till informationsverksamhet avseende svenskundervisning för invandrare	—	1 000 000
Totalt	8 525 000	9 825 000

¹ I propositionen 1976/77:99 om stöd till vissa tidningar och tidskrifter, m. m. föreslås att anslaget Åtgärder för invandrare skall reduceras med 600 000 kr. till följd av att tidningar på annat språk än svenska föreslås få ekonomiskt stöd via ett särskilt anslag under åttonde huvudtiteln.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:405, yrkandet 2, och med anledning av propositionens förslag och motionen 1976/77:1270 samt med avslag på motionen 1976/77:989, yrkandet 1, till *Åtgärder för invandrare* för budgetåret 1977/78 anvisar ett reservationsanslag av 9 825 000 kr.